

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Genom en den 3 november 1938 dagtecknad proposition, nr 9, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 9, 10, 11, 12, 13 och 14 kap. vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 KAP.

Om rätt till vatten.

---

13 §.

Där genom — — — gottgörelse vidkännas.

Om jordägares rätt till vattnet under markens yta.

14 §.

Envar äger att med de inskränkingar, som omförmälas i 2 kap. eller eljest äro lagligen gällande, å honom tillhörigt område tillgodogöra sig vatten som finnes under markens yta (grundvatten).

Genom vad nu sagts göres ej rubbning i den rätt att å annans område tillgodogöra grundvatten, som kan stödjas å dom, urminnes hävd eller annan särskild rättsgrund.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 9 kap. 47 och 66 §§, 11 kap. 26, 35, 36, 60, 67, 98, 109 och 113 §§, 12 kap. 13 och 15 §§, 13 kap. 4 och 5 §§ samt 14 kap. 9 § SFS 1919: 425, beträffande 2 kap. 38 §, 9 kap. 1 §, 10 kap. 52, 67, 76 och 82 §§, 11 kap. 17, 21, 27, 30, 33, 37, 46, 50, 62, 63, 68, 75, 83, 85 och 88 §§, 12 kap. 1 och 14 §§, 13 kap. 1, 11, 12 och 17 §§ samt 14 kap. 6 § SFS 1920: 459 ävensom beträffande 11 kap. 32 § SFS 1932: 138.

2 KAP.

Om byggande i vatten och om vattentäkt.

Om byggande i vatten.

1 §.

Med byggande — — — läge därstädes.

---

38 §.

Där arbete, som ovan sägs, avser huvudsakligen anläggande av vattentäkt eller utförande av vattenreglering eller inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller av allmän flottled, torrläggning av mark eller avledande av kloakvatten, skola stadgandena i 2—37 §§ av förevarande kap. äga tillämpning endast, såvitt sådant finnes för varje fall i 42—61 §§ av detta kap. eller i 3, 5, 6, 7 eller 8 kap. föreskrivet.

Är fråga — — — för annat.

---

41 §.

Genom vad — — — fiskets befrämjande.

Om vattentäkt.

42 §.

Med vattentäkt förstås i denna lag anläggning för tillgodogörande av grundvatten.

Vid tillämpning av vad nedan i detta kap. stadgas skola två eller flera, samme ägare tillhöriga anläggningar för tillgodogörande av samma grundvattentillgång, såframt de ej äro avsedda för helt skilda behov, betraktas såsom en vattentäkt.

43 §.

Vattentäkt skall anläggas så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan; och skall vid dess nyttjande iakttagas nödig sparsamhet med vattnet.

44 §.

Ej må någon så anordna eller nyttja vattentäkt, att till följd därav fastighet berövas vatten, som erfordras för fastighetens bruk, eller vattentäkt, som är avsedd för annat ändamål än viss fastighets förseende med vatten, icke kan utnyttjas i huvudsakligen samma omfattning som förut eller annan eljest lider men av någon betydelse, med mindre det prövas ur allmän och enskild synpunkt medföra fördel, som väsentligt övertägar olägenheterna. För skada och intrång skall ersättning givas efter ty i 9 kap. skils.

Vid tillämpning av vad i första stycket är stadgat skall iakttagas, att nyttjande av vattentäkt ej må medföra, att ett flertal fastigheter berövas erfor-

derligt vatten för husbehovsförbrukning eller att större fabrik eller annan anläggning, varav många hava uppehälle, måste nedläggas eller dess drift väsentligt minskas.

Prövas vattentäkt vara av synnerlig betydelse för någon ords förseende med vatten eller för näringslivet eller eljest från allmän synpunkt, äge Konungen utan hinder av vad i första och andra styckena sägs, efter hemställan av vattendomsstolen på sätt i 47 § 2 mom. stadgas, lämna medgivande till vattentäkten.

Vad i denna § är stadgat gäller ej anordnande eller nyttjande av vattentäkt, som är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning.

45 §.

Tarvas för ändamålsenligt tillgodogörande av grundvatten, att å annan tillhörig fastighet framdrages ledning för vattnet eller tages väg eller ut-sättes observationsrör eller utföres åtgärd till förebyggande eller minskande av skada, vare ägare av fastighet, som sålunda tages i anspråk, pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som i 9 kap. skils. Om rätt att över annans mark framdraga ledning för vatten till husbehovsförbrukning gälle vad särskilt är stadgat.

Erfordras till skydd mot förorening av grundvatten, att å annan tillhörig fastighet lägges besvär eller last, skall ock vad i första stycket är stadgat äga tillämpning. Meddelas beslut härom, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen göra anmälan om beslutet hos inskrivningsdomaren; och varde med anmälan så förfaret, som om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom finnes föreskrivet.

46 §.

Ej må för ändamål, som i 45 § nämnts, tagas i anspråk tomtplats, trädgård eller park, såframt därav uppkommer avsevärt men och ändamålet kan utan synnerlig olägenhet vinnas på annat sätt.

47 §.

1 mom. Anläggande av vattentäkt, som är avsedd att användas för tillgodogörande av större vattenmängd än 300 kubikmeter om dygnet, må ej påbörjas, förrän efter ansökan i den ordning, som i 11 kap. sägs, vattendomsstolen meddelat besked, huru och under vilka villkor arbetet må utföras och grundvatten tillgodogöras vid vattentäkten. Ej heller må någon annat än för tillfälligt behov utan vattendomsstolens prövning vid befintlig vattentäkt tillgodogöra grundvatten i större omfattning än förut, såframt den vattenmängd, som kommer att tillgodogöras vid vattentäkten, överstiger 300 kubikmeter om dygnet.

Äro i andra fall än nu nämnts sannolika skäl, att genom åtgärd för tillgodogörande av grundvatten allmän eller enskild rätt förnärmas, erfordras jämväl vattendomsstolens prövning.

Vad ovan sagts gäller ej anläggande eller nyttjande av vattentäkt, som är

avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsbrukning.

Där någon ärnar vidtaga åtgärd för tillgodogörande av grundvatten, varför ej erfordras vattendomstolens prövning, stånde honom ändock fritt, om han så önskar, att till beredande av trygghet för framtiden medelst ansökan påkalla sådan prövning.

2 mom. Finner vattendomstolen vid prövning, som i 1 mom. sägs, anordnande eller nyttjande av vattentäkt, varemot hinder skulle möta av bestämmelserna i 44 § första och andra styckena, med hänsyn till stadgandet i tredje stycket i samma § ändock böra tillåtas, skall frågan därom av domstolen hemställas Konungens avgörande.

48 §.

Vad ovan i 38 § andra stycket stadgas om företräde mellan olika företag skall äga motsvarande tillämpning, när fråga är om två eller flera vattentäkter, som ej kunna jämte varandra nyttjas; dock skall vid sådan frågas avgörande städse tillses, att ej någon ort berövas erforderligt vatten från grundvattentillgång inom orten.

49 §.

Vid meddelande av tillstånd att vid vattentäkt tillgodogöra större vattenmängd än 300 kubikmeter om dygnet må vattendomstolen, såframt det finnes påkallat, ålägga vattentäktens ägare att av det vatten, som han på grund av tillståndet må tillgodogöra, framdeles avstå vad som då kan prövas erforderligt för någon Orts förseende med vatten eller för tillgodoseende av annat allmänt behov, som av domstolen angives. Finnes, när fråga om tillämpning av sådant förbehåll uppkommer, att det för vattentäktens ägare skulle vara uppenbart obilligt att nödgas utan ersättning avstå vatten, som för ändamålet erfordras, äge vattendomstolen tillerkänna honom den ersättning, var till omständigheterna kunna anses giva anledning.

Om skyldighet att på grund av minskning i tillgången å grundvatten avstå vatten, utan att förbehåll därom skett, stadgas i 52 §.

50 §.

Innefattar beslut, som meddelas i anledning av ansökan enligt 47 §, medgivande att anlägga och nyttja vattentäkt eller att vid vattentäkt tillgodogöra större vattenmängd än förut, vare sådant beslut, sedan det tagit åt sig laga kraft, gällande mot envar, dock med de inskränkningar, som i 51 och 52 §§ omförmälas, samt med iakttagande av vad i 9 kap. finnes stadgat angående förnyad prövning i vissa fall. Om begränsad rättsverkan i visst fall av beslut, som nu sagts, skils i 11 kap. 61 § andra stycket.

Har arbete för anläggande av vattentäkt ej utförts inom tid, som enligt 11 kap. 63 § av vattendomstolen bestämts, vare beslutet förfallet, såvitt det avser sådan del av anläggningen, som ej kommit till stånd. Visas giltigt skäl för dröjsmål eller skulle genom arbetets inställande synnerligt men upp-

stå, äge dock vattendomstolen, på därom före nämnda tids utgång gjord ansökan, bevilja anstånd med anläggningens fullbordande på högst tio år.

51 §.

Där genom anläggande av vattentäkt i enlighet med beslut, som i 50 § sägs, eller genom tillgodogörande av grundvatten i överensstämmelse med reglerna i sådant beslut vållas skada eller intrång, som vid beslutets meddelande icke av vattendomstolen förutsetts, må utan hinder av bestämmelsen i 50 § den, som lider skadan eller intrånget, framställa anspråk å ersättning enligt reglerna i 9 kap.; dock skall sådant anspråk för att kunna upptagas till prövning anmälas hos vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugu år, som vattendomstolen i beslutet må hava föreskrivit, räknat från utgången av den för vattentäktens fullbordande i beslutet eller ock sedermera i anledning av sökt anstånd bestämda tiden.

Är skada eller intrång, som i första stycket avses, av betydighet, må inom tid, som gäller för anmälan av anspråk enligt nämnda stycke, talan föras om meddelande av sådana ändrade föreskrifter rörande tillgodogörande av grundvatten och vidtagande på ägarens bekostnad av sådana förändringar i vattentäktens anordnande, som utan att förnärma tredje mans rätt eller för ägaren medföra väsentlig olägenhet äro ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

52 §.

Vållas genom långvarig torka eller inträder av annan, därmed jämförlig orsak inom en ort avsevärd minskning i tillgången å grundvatten, vare ägare av vattentäkt, ändå att tillstånd till vattentäkten meddelats utan att förbehåll därom skett, skyldig att avstå vatten, som för ortens förseende därmed eller för tillgodoseende av annat allmänt behov prövas oundgängligen erforderligt. Angående ersättning för olägenhet, som därigenom åsamkas vattentäktens ägare, gälle vad i 49 § för där avsett fall stadgas.

53 §.

Nyttjas vattentäkt utan att medgivande enligt denna lag därtill erhållits, vare ägaren berättigad att medelst ansökan i den ordning, som i 11 kap. sägs, påkalla prövning av vattentäktens laglighet. Beträffande verkan av vattendomstolens beslut skall vad ovan i 50—52 §§ finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

54 §.

Har efter ingången av år 1940 vattentäkt tagits i bruk utan föregående prövning av vattendomstolen eller tillgodogöres efter nämnda tid utan sådan prövning vid vattentäkt större vattenmängd än förut, vare vattentäktens ägare bevisningsskyldig i avseende å tidigare rådande grundvattenstånd.

55 §.

Skall enligt vattendomstolens beslut vid nyttjande av vattentäkt iakttagas, att visst grundvattenstånd ej underskrides, vare vattentäktens ägare skyldig att, i vad på hans åtgärd ankommer, så förfara, att grundvattenståndet ej sjunker under föreskriven höjd.

56 §.

Ändå att vattendomstol meddelat tillstånd att vid vattentäkt tillgodogöra grundvatten, må ägare av annan vattentäkt, som är beroende av samma grundvattentillgång, eller den, som söker tillstånd att anlägga sådan vattentäkt, söka fastställande av ändrade eller nya bestämmelser angående den omfattning, i vilken vatten må tillgodogöras vid förstnämnda vattentäkt. Ärende, som nu sagts, prövas i enlighet med de för anläggande av vattentäkt stadgade grunder, och gälle om verkan av vattendomstolens beslut i tillämpliga delar vad ovan i 50—52 §§ finnes stadgat.

Har vattentäkt, som är avsedd för annat ändamål än viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, ej varit föremål för vattendomstolens prövning eller äro meddelade bestämmelser ofullständiga, må på talan av någon, som av vattentäktens nyttjande åsamkas olägenhet, vattendomstolen, där det kan ske utan förnärmande av tredje mans rätt, till efterrättelse mellan parterna i målet och deras rättsinnehavare fastställa sådana bestämmelser, som utan att ändra vad lagligen må gälla äro ägnade att för framtiden förebygga olägenheten.

57 §.

Äro två eller flera fastigheter för husbehovsförbrukning beroende av samma grundvattentillgång, skall, där fastigheternas behov ej kan till fullo täckas, vattnet fördelas mellan dem efter ty prövas skäligt. Härvid skall iakttagas, att fastighet ej må berövas vatten, vartill den med hänsyn till läge och naturlig beskaffenhet, äldre bebyggelse eller andra omständigheter bör anses äga företräde.

Fördelning, som med stöd av första stycket ägt rum, må, när ändrade förhållanden inträtt, jämkas därefter.

58 §.

Vill någon utföra grävning eller sprängning eller anordna upplag eller vidtaga annan åtgärd, som kan befaras medföra menlig inverkan å grundvattentillgång, vare han skyldig iakttaga de försiktighetsmått, som skäligen föranledas av omständigheterna.

Konungens befallningshavande äger, där ansvar ej finnes särskilt stadgat, vid vite tillhålla den, som ämnar vidtaga åtgärd, varom i första stycket sägs, att iakttaga vad honom åligger ävensom, i den händelse försummelse i sådant hänseende förelupit, förordna om rättelse på den försumliges bekostnad efter ty tjänligast finnes.

Konungens befallningshavandes beslut skall omedelbart lända till efterrättelse och gälla intill dess annorlunda varder förordnat.

59 §.

Ägare av vattentäkt vare, där försummelse i underhållet av anläggningen kan föranleda fara för allmän eller enskild rätt, pliktig underhålla den så, att dylik fara förebygges.

Vill vattentäkts ägare taga den ur bruk, vare därtill berättigad. Har vattendomstolen jämlikt 9 kap. 46 § meddelat föreskrift om skyldighet för vattentäktens ägare att tillhandahålla vatten, skall dock inhämtas föreskrift av vattendomstolen, under vilka villkor vattentäkten må tagas ur bruk.

60 §.

Har Konungen för någon ords förseende med vatten eller för annat allmänt ändamål prövat nödigt, att vattentäkt anläggas å annan tillhörig fastighet, ankomme på vattendomstolen att, efter ansökan i den ordning, som i 11 kap. sägs, enligt vad i denna lag är stadgat pröva, huru och under vilka villkor sådan vattentäkt må anordnas och nyttjas, ävensom efter ty i 9 kap. sägs bestämma ersättning för det område, som för ändamålet tages i anspråk.

61 §.

Vad i denna lag är stadgat om anordnande och nyttjande av vattentäkt skall ock i tillämpliga delar gälla, där för erhållande av grundvatten i tillräcklig mängd tarvas, att vatten tillföres grunden genom särskild åtgärd; dock skall fråga om bortledande för sådant ändamål av vatten ur sjö eller vattendrag prövas efter vad om byggande i vatten är föreskrivet.

9 KAP.

Om ersättning.

Om ersättningsskyldighet i allmänhet.

1 §.

Där jämlikt denna lag rätt medgives någon att tillösa sig samfällt strömfall med eller utan utmål eller att eljest lösa eller taga i anspråk annan tillhörigt område eller att tillgodogöra sig vattenmängd eller vattenkraft, som tillhör annan, eller att vidtaga åtgärd, varigenom eljest annans egendom lider skada eller intrång, varde, såvitt ej i 1, 2, 5 eller 6 kap. annorledes stadgas, honom ålagt att efter ty nedan sägs gälda ersättning för egendom, som avstås, eller för förlust, skada eller intrång, som förorsakas.

Ersättning skall, där den ej enligt vad i detta kap. är stadgat bör utgå medelst kraftöverföring eller genom tillhandahållande av vatten, bestämmas i penningar; dock vare överenskommelse mellan parterna, att ersättning skall utgå på annat sätt, gällande, såframt den av vattendomstolen finnes lämplig och varder genom dess beslut fastställd.

---

11 §.

Ersättning för — — — lösen ersättningstagaren.

Med vattenverksbyggnader — — — och dylikt.

Ersättning för vattenkraft, som icke är tillgodogjord vid befintlig anläggning, skall bestämmas med hänsyn till värdet av vattenkraften i tillgodogjord skick.

45 §.

Hava parterna — — — sitt beslut.

Om ersättning genom tillhandahållande av vatten.

46 §.

1 mom. Där någon enligt denna lag berättigas att tillgodogöra grundvatten, skall, i händelse annan därigenom går förlustig möjlighet att vid egen vattentäkt tillgodogöra erforderligt vatten, ersättning därför utgå genom tillhandahållande av motsvarande vattenmängd, såframt och i den mån ej ersättningens utgörande på sådant sätt prövas medföra olägenheter av betydelse för ena eller andra parten. Vattendomstolen må ock eljest, där det finnes lämpligen kunna ske, föreskriva, att ersättning för skada eller intrång genom nyttjande av vattentäkt skall utgå medelst tillhandahållande av vatten.

Vatten, som lämnas i ersättning efter ty i första stycket sägs, skall tillhandahållas från den vattentäkt, som medför att annan lider skada eller intrång, eller från annan därför lämpad vattentäkt. Skyldigheten att tillhandahålla vatten åvilar den fastighet, med vilken vattentäkten är förenad, och skall, oberoende av avyttring eller exekutiv försäljning av fastigheten, äga bestånd, i vems hand fastigheten kommer.

Vattentäktens ägare vare pliktig att anlägga och för framtiden underhålla samt i fall av behov ombygga för vattnets tillhandahållande erforderlig ledning med tillbehör.

Tillhandahållandet av vatten skall taga sin början å tid, som vattendomstolen bestämmer.

2 mom. Rättighet till vatten, som skall givas såsom ersättning till ägare av fastighet, skall vara förenad med denna eller annan fastighet, till vilken rättigheten i laga ordning överflyttats.

Prövas rättigheten helt eller delvis kunna utan förfång för inteckningshavare eller andra rättsägare avhändas den fastighet, varmed den är förenad, må vattendomstolen på ansökan av fastighetens ägare besluta om rättighetens överflyttning, dock allenast till fastighet i närheten av förstnämnda fastighet eller av den vattentäkt, från vilken vatten skall tillhandahållas.

3 mom. För vatten, som jämlikt 1 mom. skall tillhandahållas ersättnings-tagare, vare denne, i den mån han genom vattnets tillhandahållande vinner förmån av någon betydelse, pliktig att gälda skäligt bidrag till kostnaden för underhåll och drift av ersättningsgivarens vattentäkt. Har ersättnings-tagaren ej kunnat vid redan befintlig vattentäkt tillgodogöra vatten till den

myckenhet, som av ersättningsgivaren skall tillhandahållas honom, vare han tillika skyldig gälda skäligt bidrag till ersättningsgivarens anläggningskostnad. Överflyttas enligt vad i 2 mom. sägs rättigheten till vatten från en fastighet till annan, skall ersättningstagaren vidkännas därav föranledd ökning av kostnaden för vattnets tillhandahållande.

Bidrag till ersättningsgivarens underhålls- och driftkostnad skall erläggas genom ständigt avgäld med visst belopp antingen för år eller annan tidsperiod eller ock för varje kubikmeter vatten, som ersättningstagaren förbrukar. Beloppet av sådan avgäld må, när tio år förflutit sedan det var föremål för vattendomstolens prövning, på talan av någondera parten höjas eller sänkas efter vad då finnes skäligt.

Bidrag till ersättningsgivarens anläggningskostnad skall gäldas i den ordning vattendomstolen bestämmer. På yrkande av ersättningsgivaren må vattendomstolen förelägga ersättningstagaren att ställa pant eller borgen för bidrag, som nu nämnts.

4 mom. Avstår ersättningstagaren, sedan ersättning till honom blivit bestämd att utgå genom tillhandahållande av vatten, från rätt därtill, äge han vinna befrielse från avgäld, som belöper å tid efter det han anhängiggjort talan om sådan befrielse. Bidrag till ersättningsgivarens anläggningskostnad, som ersättningstagaren förpliktats att utgiva, vare denne likväl skyldig att gälda, i den mån ersättningsgivaren för att kunna tillhandahålla vatten fått vidkännas kostnad, som för framtiden varder utan nytta.

5 mom. Brister ersättningsgivaren i fullgörande av honom åliggande skyldighet att tillhandahålla vatten, skall ej för den tid, avbrottet varar, utgå avgäld, som ersättningstagaren eljest varit pliktig att erlægga. Ersättningstagaren må ock innehålla stadgat bidrag till ersättningsgivarens anläggningskostnad.

Har ersättningsgivaren genom vårdslöshet eller försummelse vållat avbrott, som nu sagts, eller underlåter han att skyndsamt vidtaga erforderliga åtgärder för att åter tillhandahålla vatten, vare ersättningstagaren tillika berättigad till skadestånd.

Visar ersättningsgivaren fortgående försumlighet i fullgörandet av honom åliggande skyldighet att tillhandahålla vatten, vare ersättningstagaren fri från de skyldigheter, som må hava ålagts honom mot ersättningsgivaren, och äge, där så kan ske, på hans bekostnad åter komma i åtnjutande av möjlighet att vid egen vattentäkt tillgodogöra grundvatten.

6 mom. Brister ersättningstagare i betalning av avgäld, som han förpliktats utgiva, vare ersättningsgivaren befriad från skyldighet att tillhandahålla vatten, intill dess avgälden guldits. Vad nu sagts skall dock ej gälla, där avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen.

7 mom. För skadestånd, varom i 5 mom. sägs, njute ersättningstagaren i den fastighet, som skyldigheten att tillhandahålla vatten åvilar, förmånsrätt, som i 17 kap. 6 § handelsbalken stadgas för avgäld av fast egendom.

8 mom. Hava parterna träffat överenskommelse i fråga, som i denna § avses, vare sådan överenskommelse gällande, såframt vattendomstolen finner den lämplig och därå grundar sitt beslut.

Om ersättning i penningar.

47 §.

Ersättning i — — — böra angivas.

---

66 §.

Skall i andra fall än i 58—60 §§ sägs ersättning, bestämd att utgå på en gång, gäldas för skada, förlust eller intrång, som tillskyndas någon genom företag eller åtgärd enligt denna lag; då må ej arbete å annans mark verkställas eller åtgärd eljest till förfång för annan vidtagas, innan föreskriven ersättning guldits. Vattendomstolen äge ock, när så finnes erforderligt, föreskriva, att arbete eller åtgärd, som nyss sagts, ej må utföras, förrän viss tid förflutit från det ersättningen guldits.

Varder ersättning, som i första stycket sägs, ej gulden inom tid, som genom avtal eller eljest i laga ordning blivit bestämd, eller, om sådan bestämmelse saknas, inom fem år efter det ersättningens belopp blivit fastställt genom utslag, som vunnit laga kraft, vare den då väckta frågan förfallen, i vad sådan ersättningstagares rätt angår.

Vad i — — — lider intrång.

---

74 §.

Har fast — — — motsvarande tillämpning.

10 KAP.

Om syneförrättning.

52 §.

Ingår i planen för företag, som avses i 32 §, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom järnväg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller, i fråga om statens järnväg, till vederbörande distriktschef, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning, där eljest företag, som nu nämnts, berör bro, trumma eller annan anläggning för järnväg och särskild åtgärd kan komma i fråga till skydd för sådan anläggning.

Har i — — — vattendomstolens prövning.

Ingår i planen för företag, som i första stycket sägs, anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom allmän väg eller berör företaget eljest sådan väg, åligge förrättningsmannen att insända planen i denna del till vederbö-

rande vägingenjör, som har att skyndsamt till förrättningsmannen avgiva yttrande, huru arbetet lämpligast bör verkställas.

Har i synemännens utlåtande gjorts avvikelse från vad vägingenjören föreslagit, skall utlåtandet i denna del underställas vattendomstolens prövning. Är avvikelsen ringa och berör den icke sättet för anordnande av avlopp genom bro, vare underställning dock ej erforderlig. I stället åligger förrättningsmannen att ofördröjligen medelst rekommenderade brev underrätta vägingenjören och vederbörande vägstyrelse om avvikelsen.

---

67 §.

Sedan erforderliga — — — angående företaget.

Utlåtandet skall — — — dylik avgift.

Skola två — — — därom gjord.

Innehåller utlåtandet föreskrift om anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom allmän väg, skall, där arbetets utförande åligger annan än vägens ägare, tillika meddelas bestämmelse, att, innan sådant arbete påbörjas, vederbörande vägingenjör skall underrättas om tiden därför. Vad nu sagts om anordnande eller ändrande av vattenavlopp genom allmän väg skall äga motsvarande tillämpning i fråga om åtgärd till skydd för sådan väg.

---

76 §.

Föres ej — — — vederbörande vattendomstol.

Är fråga allenast om dikningsföretag enligt 7 kap., skola handlingarna i stället insändas till lantbruksstyrelsen eller till annan myndighet, som Konungen bestämmer.

---

82 §.

Som sökande — — — sökanden äskat.

---

11 KAP.

Om domstolar och rättegång i vattenmål.

Om vad till vattenmål är att hänföra.

17 §.

Till vattenmål hänföres följande mål:

A. ansökningsmål:

1. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 20 §, huruvida och under vilka villkor byggande i vatten må ske;

2. ansökan om godkännande jämlikt tredje stycket i nyssnämnda lagrum av verkställt ändrings- eller reparationsarbete å byggnad i vatten;

3. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 25 § av befintlig vattenbyggnads laglighet;

4. ansökan jämlikt 2 kap. 31 § första stycket om meddelande av bestämmelser rörande hushållning med vatten;

5. ansökan jämlikt 2 kap. 34 § om rätt att utriva byggnad i vatten;

6. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 47 §, huruvida och under vilka villkor vattentäkt må anläggas eller nyttjas;

7. ansökan om prövning jämlikt 2 kap. 53 § av lagligheten av befintlig vattentäkt;

8. ansökan jämlikt 2 kap. 56 § första stycket om meddelande av bestämmelser angående den omfattning, i vilken grundvatten må tillgodogöras vid annan tillhörig vattentäkt;

9. ansökan jämlikt 2 kap. 59 § andra stycket om prövning, under vilka villkor vattentäkt må tagas ur bruk;

10. ansökan jämlikt 3 kap. 11 § om prövning, utan förutgången syneför rättning enligt 10 kap., rörande sättet och villkoren för verkställande av vattenreglering, som avses i 3 kap. 1 §, så ock angående delaktigheten i kostnaden för företaget;

11. ansökan om prövning jämlikt 4 kap. 1 §, huruvida och i vilken utsträckning skyldighet må åläggas ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, så ock ansökan jämlikt 4 kap. 4 § att komma i åtnjutande av kraft, som på grund av dylikt åläggande skall tillhandahållas;

12. ansökan om nyprövning enligt 4 kap. 5 eller 16 § så ock om bestämmande av avgift enligt 14 § i nämnda kap.;

13. ansökan jämlikt 5 kap. 2 eller 7 § om inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller om nya eller ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet eller annat för sjöfartens underlättande eller till förebyggande eller minskande av skada eller om godkännande av anläggning eller åtgärd för allmän farled;

14. ansökan jämlikt 6 kap. 12 § om ändrade anordningar med avseende å beslutade flottledsarbeten;

15. ansökan jämlikt 6 kap. 21 § om prövning, utan förutgången syneför rättning enligt 10 kap., av fråga om anläggning eller åtgärd för befintlig allmän flottleds utvidgande eller förbättrande eller om nya eller ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vatten eller annat för flottningens underlättande eller om bestämmelser rörande virkes barkning eller fiskeavgift;

16. ansökan jämlikt 6 kap. 27 § första stycket om avlysande av allmän flottled;

17. ansökan jämlikt 6 kap. 28 § om tillåtelse att bortskaffa flottledsanläggning;

18. ansökan om anstånd med fullbordande av företag, vartill medgivande enligt denna lag lämnats, så ock om tillämpning av de i 7 kap. 58 § andra

stycket och 59 § meddelade bestämmelser eller om sådan ny uppskattning, som avses i 69 § här nedan;

19. ansökan jämlikt 9 kap. 17 § om överflyttning från en fastighet till en annan av rättighet till kraftbelopp, vilket utgår i ersättning för förlorad vattenkraft;

20. ansökan jämlikt 9 kap. 46 § om överflyttning från en fastighet till en annan av rättighet till vatten, vilket skall tillhandahållas i ersättning för förlust av grundvatten.

B. stämningssmål:

21. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig byggnad i vatten för uttagande av vattenkraft eller vattnets tillgodogörande annorledes i industriellt syfte, för vattenreglering, för fiske eller fiskens framkomst, för bevattning, för allmän farled eller för ändamål, som avses i 2 kap. 40 § andra stycket, eller för järnvägsbro eller allmän vägbro, såframt talan grundas därå, att byggnaden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet;

22. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan byggnad i vatten, som under 21 sägs;

23. talan om ansvar för det sådan byggnad utförts eller ändrats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats i sammanhang med arbetets medgivande, eller för det någon mot stadgandet i 2 kap. 20 § tredje stycket underlåtit att söka vattendomstolens godkännande av verkställd ändring å dylik byggnad;

24. talan jämlikt 2 kap. 24 § om ändrande av byggnad i vatten, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande hushållningen med vattnet vid sådan byggnad;

25. talan, beträffande andra företag enligt denna lag än de i 6 kap. avsedda, om ansvar eller skadestånd för hushållning med eller framsläppande av vattnet i strid mot lag eller givna föreskrifter så ock talan jämlikt 2 kap. 31 § andra stycket om meddelande av dylika föreskrifter eller ändrande av förut givna sådana i fråga om annan tillhörig byggnad i vatten;

26. talan, som grundas därå, att den, vilken är skyldig att underhålla sådan byggnad i vatten, som under 21 sägs, brister i fullgörande av denna skyldighet, eller därå, att någon utan erhållet medgivande, där sådant erfordras, utrivar dylik byggnad;

27. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt till utmål å annans fastighet;

28. talan utan samband med ansöknings- eller underställningsmål om tillämpning av stadgandena i 1 kap. 6—13 §§;

29. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig vattentäkt, som ej är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovs-förbrukning, eller om förbud mot tillgodogörande av grundvatten vid sådan vattentäkt, såframt talan grundas därå att vattentäkten icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet eller att grundvatten vid vattentäkten tillgodogöres till större myckenhet än lagligen är tillåten;

30. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan vattentäkt, som under 29 sägs;

31. talan om ansvar för det sådan vattentäkt anlagts eller ändrats eller nyttjats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som med stöd av denna lag meddelats;

32. talan jämlikt 2 kap. 51 § om ändrande av vattentäkt, vartill vatten-domstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande tillgodo-görande av grundvatten vid sådan vattentäkt;

33. talan jämlikt 2 kap. 56 § andra stycket om meddelande av föreskrif-ter rörande tillgodogörande av grundvatten vid annan tillhörig vattentäkt eller ändrande av förut givna sådana föreskrifter;

34. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 45 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden;

35. talan utan samband med ansökningsmål om tillämpning av stadgan-dena i 2 kap. 49 och 52 §§;

36. talan jämlikt 3 kap. 6 § om skyldighet för delägare i regleringssamfäl-lighet att delta i kostnaden för vattenreglering och om beräkning av den kostnad, vari sådan delägare har att taga del, så ock talan jämlikt 3 kap. 9 § om skyldighet för den, som av vattenreglering tillskyndas båtnad i annat hänseende än som omförmäles i 3 § av nämnda kap., att lämna bidrag till företaget;

37. talan jämlikt 5 kap. 10 § om vidtagande av sådana anordningar vid allmän farled, som erfordras till förebyggande av skada genom vågsvall eller dylikt;

38. talan beträffande allmän flottled om vidtagande av sådana anordning-ar eller åtgärder eller meddelande av sådana föreskrifter, som i 6 kap. 17 § första stycket eller 18 § sägs;

39. talan om borttagande eller ändrande av anläggning eller om rättelse i åtgärd, som skett för allmän flottled, såframt talan grundas därå, att an-läggningen eller åtgärden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet, så ock talan om ansvar för vidtagande av dylik anläggning eller åtgärd eller för olovligt hushållande med eller framsläppande av vattnet i allmän flottled;

40. talan jämlikt 6 kap. 13 § första stycket om förverkande av rätten till flottledsarbets vidare utförande;

41. talan jämlikt 7 kap. 29 § om skyldighet för ägare av mark att delta i kostnaden för diknings-, vattenavlednings- eller invallningsföretag så ock om sådan jämkning av bidragsskyldigheten, som i nämnda lagrum omförmäles;

42. talan jämlikt 7 kap. 54 § om skyldighet att lösa mark, som ingår i invallningssamfällighet;

43. talan, som grundas därå, att genom vattenavledning eller invallning vattenförhållandena ändrats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som meddelats i samband med arbetets medgivande;

44. talan om tillämpning av stadgandena i 7 kap. 57 § andra stycket;

45. talan jämlikt 8 kap. 11 § om ändrade föreskrifter rörande delaktigheten i underhåll och skötsel av gemensam kloakledning eller kostnaderna därför;

46. talan jämlikt 9 kap. 25, 29, 31 eller 42 § om ändrade föreskrifter rörande kraftbelopp, som utgår i ersättning för förlorad vattenkraft, samt om ändring i vad förut bestämts angående uttagningskostnadens storlek och dess gäldande, så ock talan om förnyad prövning av sådan ständig avgälds belopp, som omförmäles i 9 kap. 23 §;

47. talan om fördelning av uppburen penningersättning, varom i 9 kap. 31 § förmäles;

48. talan om fastställande av vite, som i 9 kap. 37 § sägs, eller om höjning eller sänkning av redan bestämt sådant vite;

49. talan jämlikt 9 kap. 39 § om rätt att åter komma i åtnjutande av vattenkraft, som strömfallsägare till följd av företag enligt denna lag gått förlustig;

50. talan jämlikt 9 kap. 46 § om ändring i vad förut bestämts angående vederlag för vatten, som skall tillhandahållas i ersättning för förlust av grundvatten, eller om rätt att åter komma i åtnjutande av möjlighet att vid egen vattentäkt tillgodogöra grundvatten;

51. talan jämlikt 9 kap. 73 § av innehavare av fordran, varför fast egendom häftar, om högre ersättning för egendomen eller för därifrån förlorad vattenkraft eller för skada eller intrång därå;

52. talan jämlikt 9 kap. 74 § om rätt att få återlösa fast egendom, som på grund av stadgande i denna lag blivit av annan löst.

C. besvärsmål:

53. besvär mot synemäns beslut, varigenom vid syneförrättning enligt 10 kap. jävsinvändning ogillats, ävensom klagan över synemännens åtgöranden eller utlåtande i fall, då utlåtande ej underställes.

D. underställningsmål:

54. underställning av samt besvär mot utlåtande vid syneförrättning enligt 10 kap. i fall, då underställning av utlåtandet äger rum.

Hurusom, efter — — — i 68 §.

---

21 §.

Finnes vid — — — beslut förbliva.

Där någon, mot vilken vid allmän domstol föres talan om borttagande eller ändrande av annan byggnad i vatten än som avses i 17 § 21 och 39, förrän

målet blivit vid underrätten avgjort, visar, att han hos vederbörande vattendomstol gjort ansökan om sådan prövning beträffande byggnaden, som i 17 § 3 sägs, skall, såframt ej frågan rör tvist om äganderätt till fastighet eller omfattningen av fastighets ägoområde, den allmänna underrätten hänvisa det där anhängiga målet till handläggning och avdömande vid vattendomstolen i sammanhang med ansökningsmålet. Varder den hos vattendomstolen gjorda ansökningen avvisad eller återkallas densamma eller förklaras den hava förfallit, skall på anmälan av någondera parten den allmänna underrätten ånyo upptaga det där anhängiggjorda målet och detsamma slutligen avdöma.

Om förfarandet vid vattendomstol i ansökningsmål.

26 §.

Ansökan, som i 17 § 1—20 sägs, skall göras skriftligen och ingivas till vattenrättsdomaren i det antal exemplar, som finnes nedan för varje fall föreskrivet.

27 §.

1 mom. Ansökan enligt — — — anläggningen, uppgiven.

I fråga om ansökan enligt 17 § 2, 3, 4, 6, 7, 8 och 10 skall vad i första stycket stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 mom. Ansökan, som i 17 § 5 och 17 sägs, skall vara åtföljd av den beskrivning å byggnadens eller anläggningens läge och beskaffenhet samt innehålla de upplysningar i övrigt, som erfordras för bedömande av verkningarna utav byggnadens utrivande eller anläggningens bortskaffande.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande ansökan, som i 17 § 9 sägs.

3 mom. I ansökan jämlikt 17 § 13, 14 och 15 skall uppgivas, såvitt möjligt, vilka bebyggda strömfall eller med fast fiskebyggnad försedda fisken saken må angå samt, då ansökningen avser utförande eller godkännande av visst arbete, å vilken fastighet arbetet skall utföras eller är utfört, så ock beträffande egendom, som nu nämnts, ägares och nyttjanderättshavares namn och hemvist.

4 mom. Då ansökan göres enligt 17 § 19, skall sökanden förete bevis där-om, huruvida den fastighet, varifrån rättigheten till överförd kraft skall överflyttas, är besvärad med inteckning, ävensom de överenskommelser, som i ärendet må hava träffats med inteckningshavare. Ansökningen skall där-jämte innehålla uppgift å den plats, dit kraften önskas för framtiden överförd, samt vara åtföljd av plan för den erforderliga ledningens sträckning.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 20 om överflyttning av rättighet till vatten.

---

30 §.

Avses med ansökan enligt 17 § 1, 2, 13 eller 15 ändring av befintlig anläggning i vatten, må, där ej enligt denna eller äldre lag medgivande erhållits till anläggningen i dess skick före vidtagande av den ändring, varom fråga är, eller jämlikt 12 kap. 11 § första stycket ägarens rätt att bibehålla anläggningen är fri från klander, ansökningen icke upptagas, med mindre jämväl prövning av anläggningens laglighet påkallas.

Är i fall, som i 17 § 6 avses, fråga om ändring av befintlig vattentäkt eller om tillgodogörande av grundvatten i större omfattning än förut, må, där vattentäkten ej tidigare varit föremål för vattendomstolens prövning, ansökningen icke upptagas, med mindre vattentäktens ägare jämväl påkallar prövning rörande lagligheten av vattentäkten.

---

32 §.

Äro ansökningshandlingarna — — — utfärda kungörelse.

Kungörelsen skall — — — skola ingivas.

I mål, som avses i 17 § 1—12, 17, 19 och 20, skola i kungörelsen de fastigheter, som saken förmenas angå, namngivas eller, i den mån det kan ske på oförtydligt sätt, utmärkas medelst gemensam geografisk eller annan beteckning, varjämte, där sökanden vill med tillärdnad byggnad tillgodogöra sig annan tillhörig vattenkraft, särskild uppgift därom skall lämnas. I mål, som avses i 17 § 13, 14 och 15, skall i kungörelsen uppgivas, vilka bebyggda strömfäll eller med fast fiskebyggnad försedda fisken saken må angå, så ock, då ansökningen avser utförande eller godkännande av visst arbete, å vilken fastighet arbetet skall utföras eller är utfört.

Innefattar ansökan — — — i företaget.

Om kungörelsens — — — finnes stadgat.

Är fråga om ansökan, varom i 17 § 14 och 18 förmäles, skall kungörelse enligt denna § eller 61 § första stycket utfärdas allenast, då vattenrättsdomaren prövar det nödigt. Utfärdas ej sådan kungörelse, skall dock tiden och stället för vattendomstolens sammanträde sist å tjuguförsta dagen förut kungöras på sätt i 33 § första stycket sägs.

Huruledes mål — — — andra stycket.

33 §.

Kungörelse, som i 32 § sägs, skall genom vattenrättsdomarens försorg dels för uppläsande så snart ske kan i kyrkan genast avsändas, i mål, som i 17 § 1—12 samt 17, 19 och 20 avses, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där fastigheter, som saken förmenas angå, äro belägna, i mål, som avses i 17 § 13, 14, 15 och 16, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, där den del av farleden eller flottleden, varom fråga är, framgår, samt i mål, som avses i 17 § 18, till pastorsämbetet i den eller de församlingar, i vilka

ansökan om företaget förut kungjorts, dels ock inom tio dagar införas i en eller flera av ortens tidningar så ock i allmänna tidningarna. Ett exemplar av kungörelsen skall tillika med ett exemplar av ansökningshandlingarna ofördröjligen sändas till det eller de ställen, som i kungörelsen angivits.

Vattenrättsdomaren skall därjämte, såframt i målet är fråga om ansökan enligt 17 § 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14 eller 15, utan dröjsmål i betalt öppet brev eller brevkort å posten avlämna underrättelse om kungörelsens utfärdande, om det eller de ställen, varest handlingarna i målet hållas för parterna tillgängliga, samt om den för erinringars avgivande bestämda tiden till envar i ansökningshandlingarna uppgiven eller eljest för honom känd ägare av fastighet, som i kungörelsen omförmäles, så ock till de kända nyttjanderätts-havare, vilkas rätt beröres i saken. Underrättelsen skall adresseras till den fastighet, varom fråga är, såvitt ej säker kunskap vinnes om annan adress inom landet för mottagaren. Varder efter ty i 37 § sägs sökanden ålagt att delgiva viss sakägare kungörelsen, erfordras ej underrättelse, som nu sagts, till sådan sakägare.

Där sakägare — — — nu sagts.

Är jord — — — sätt underrättad.

Ägare av — — — fastighetens ägare.

34 §.

Finnes fastighet — — — den myndighet.

Är fråga om ansökan om tillstånd att tillgodogöra grundvatten, skall vattenrättsdomaren jämväl underrätta kommun, inom vars område tillgången å grundvatten kan påverkas.

35 §.

1 mom. Där fråga är om ansökan, varom i 17 § 1—5 och 10 förmäles, skall vattenrättsdomaren utan dröjsmål insända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen till kammarkollegiet, som har att, där det prövas nödigt, föra talan för tillgodoseende av de allmänna intressen, som kunna vara i fråga.

Föres efter — — — biträda dem.

Om allmänt — — — parternas kännedom.

2 mom. Finnes i — — — den myndighet.

36 §.

I mål, som avses i 27 § 1 mom., skall, där fråga ej allenast är om vattentäkt, ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål av vattenrättsdomaren översändas till lantbruksstyrelsen. Finner denna — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

37 §.

Kan inverkan — — — nu nämnts.

Är fråga — — — vid anläggningen.

Vad i andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där fråga är om meddelande av bestämmelser angående den omfattning, i vilken vatten må tillgodogöras vid annans vattentäkt.

Där fråga är om ansökan, som i 17 § 19 avses, förelägge vattenrättsdomaren sökanden att inom tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, och vid nedan stadgat äventyr ingiva bevis om kungörelsens delgivning med ägaren av det strömfall, från vilket kraftbelopp, varom fråga är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 11 eller 12.

Är fråga om ansökan, som i 17 § 20 avses, skall vattenrättsdomaren ålägga sökanden att inom tid, som vattenrättsdomaren bestämmer, och vid nedan stadgat äventyr ingiva bevis om kungörelsens delgivning med ägaren av den vattentäkt, från vilken vatten, varom fråga är, tillhandahålles.

Försummar sökanden — — — stadgade ordning.

---

46 §.

I mål, som i 17 § 6, 13 och 15 omförmälas, må vattenrättsdomaren, där sökanden därom anhåller och ärendet finnes brådskande, medgiva vidtagande av erforderliga provisoriska åtgärder. Omfattar sådan åtgärd vidlyftigare arbete eller är avsevärt intrång på allmän eller enskild rätt därav att befara, må sådant förordnande av vattenrättsdomaren lämnas, allenast såframt sökanden hos Konungens befallningshavande ställer pant eller borgen för skadestånd, som han kan kännas skyldig utgiva till följd av arbetet i fråga.

Tarvas till skydd mot förorening av grundvatten, att besvär eller last lägges å annan tillhörig fastighet, äge ock vattenrättsdomaren, där sökanden det begär och ärendet finnes brådskande, meddela provisoriska bestämmelser därom; och skall i sådant fall vad i första stycket är stadgat om ställande av säkerhet för skadestånd äga motsvarande tillämpning.

Beslut, som i denna § avses, skall utan hinder av däröver anförda besvär lända till efterrättelse, såframt ej vattendomstolen eller vattenöverdomstolen annorlunda förordnar.

---

50 §.

För målets — — — parterna välbelägen.

Tiden och — — — bestämda ordning.

Har sökanden begärt syn på stället, och avser ej målet företag enligt 5 eller 6 kap., må dess avdömande ej ske utan syn. Äskas i mål om byggnad för vattens tillgodogörande eller om vattentäkt syn av någon, som förmenar sig

lida skada av anläggningen, vare lag samma, såframt ej syn finnes uppenbarligen icke vara erforderlig för tillgodoseende av parternas rätt.

---

60 §.

Finner vattendomstolen — — — må föränledas.

I mål — — — särskild talan.

Där i — — — ansökningen föreslagit.

Har särskild — — — till men.

I fråga om vattentäkt skall vattendomstolen, ändå att yrkande därom ej göres, ingå i prövning, huruvida förbehåll, varom i 2 kap. 49 § sägs, erfordras.

---

62 §.

1 mom. Där genom — — — under byggnadstiden.

2 mom. Är fråga — — — äga tillämpning.

3 mom. Vad i 1 mom. stadgats skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande vattendomstols utslag i andra ansökningsmål.

I mål rörande vattentäkt skall, såframt medgivande att vid vattentäkten tillgodogöra grundvatten lämnas, utslaget tillika, där ersättning skall utgå genom tillhandahållande av vatten eller det eljest kan anses erforderligt, angiva fastighet, med vilken rätten till tillgodogörandet skall för framtiden vara förenad (vattentäktfastighet). Vattenrättsdomaren bör fördenskull, när omständigheterna därtill föränleda, i mål, som nu nämnts, tillse att, såvitt möjligt, en för ändamålet lämpad fastighet varder under målets handläggning bildad.

I utslag, varigenom lämnas medgivande till utförande av vattenreglering, varde angivet, om regleringsföretaget är av beskaffenhet, att stadgandena i 4 kap. om nyprövning och om avgifter därå äga tillämpning. I fråga om meddelande av bestämmelser rörande delaktigheten i företaget skola i tillämpliga delar gälla föreskrifterna i 10 kap. 67 §.

63 §.

I sammanhang med beslut, varigenom ifrågasatt byggande i vatten eller anläggande av vattentäkt eller utförande av vattenreglering medgives, bestämme vattendomstolen viss tid, i regel ej överstigande tio år eller, där fråga är om anläggning för allmän flottled, två år, inom vilken arbetet skall vara fullbordat.

Vad i — — — nämnda lagrum.

64 §.

Meddelas av vattendomstolen bestämmelse om vattenmärke, som ej finnes utsatt, föreskrive ock domstolen, när och av vem vattenmärket skall på sökandens bekostnad utsättas.

Vattenmärke skall på ett för dess orubbade bestånd betryggande sätt anbringas å ett för envar lätt skönjbart ställe invid det vatten, varom fråga är, samt i noggrant bestämt höjdförhållande till en eller flera i berg, jordfast sten eller annat fast föremål inhuggna fixpunkter.

Vad i första stycket är stadgat om vattenmärke skall äga motsvarande tillämpning i fråga om observationsrör, som enligt vattendomstolens beslut skall utsättas för iakttagelser rörande grundvattenstånd.

---

67 §.

Vattendomstolen äge, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må verkställas utan hinder därav, att det icke äger laga kraft; dock allenast såframt, innan medgivet arbete påbörjas eller, där fråga är om ändrade bestämmelser angående hushållning med vatten eller nyttjande av vattentäkt, dessa tillämpas, hos Konungens befallningshavande ställes pant eller borgen för den ersättning i penningar, som högre rätt kan ålägga sökanden eller anläggaren att utgiva utöver vad vattendomstolen i sådant avseende bestämt, så ock för det skadestånd, vartill han kan kännas skyldig, om vattendomstolens beslut eljest ändras.

Är sådant — — — äga rum.

68 §.

Anmälan om ersättningsanspråk, som avses i 2 kap. 24 och 51 §§, så ock motsvarande anspråk vid företag enligt 3, 5, 7 eller 8 kap. skall göras skriftligen och i två exemplar ingivas till vattenrättsdomaren. Ena exemplaret varde genom vattenrättsdomarens försorg i rekommenderat brev tillsänt ägaren av den vattenbyggnad eller anläggning, varom fråga är.

Efter utgången av den tid, inom vilken ersättningsanspråk, som nu sagts, må anmälas, skall vattendomstolen sammanträda för prövning av anspråk, som inom behörig tid anmälts. Sådant anspråk må dock, när skäl därtill äro, av vattendomstolen prövas före utgången av nämnda tid. Angående hållande av syn skall vad i 50 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Om tiden och stället för vattendomstolens sammanträde skall sist å fjortonde dagen förut till parterna avsändas underrättelse i rekommenderat brev så ock, där det kan anses erforderligt, kungörelse införas i en eller flera av ortens tidningar.

Angående skyldighet — — — fått vidkännas.

Om förfarandet vid vattendomstol i stämningssmål.

75 §.

Vill någon mot annan föra talan, som i 17 § 21—52 avses, ingive till vattenrättsdomaren skriftlig inlaga, innehållande uppgift å svarandens namn

och hemvist så ock å kärandens påståenden jämte skälen därtill; bifoge ock de handlingar käranden vill åberopa till stöd för sin talan.

Inlaga, som — — — denna skyldighet.

Beträffande mål — — — finnes stadgat.

83 §.

Där någon, mot vilken talan föres i stämningssmål, till bemötande därav hos vattenrättsdomaren gör ansökan, som i 17 § 2, 3, 4, 6, 7, 13, 14 eller 15 avses, varde målet i dess helhet handlagt i den för ansökningsmål stadgade ordning, där det ej är av beskaffenhet att jämlikt 61 § andra stycket ändock böra behandlas som stämningssmål.

Har i stämningssmål vattendomstolen eller har allmän domstol eller överexekutor förordnat om borttagande eller ändrande av byggnad eller annan anläggning i vatten eller av vattentäkt, och göres därefter ansökan, som nyss nämnts, äge vattenrättsdomaren, om skäl därtill äro och sökanden ställer pant eller borgen för kostnad och skada, förordna, att utslaget ej må verkställas, innan ansökningsmålet blivit slutligen avgjort eller ock vattendomstolen annorlunda förordnar.

Om förfarandet vid vattendomstol i besvär- och underställningsmål.

85 §.

Är sakägare — — — allmän flottled.

88 §.

Angående offentliggörande av kungörelse, som i 87 § sägs, gälle beträffande mål, som avse företag enligt 6 kap., vad i 33 § första stycket finnes stadgat i fråga om mål enligt 17 § 13, 14, 15 och 16 men i andra fall vad nämnda lagrum föreskriver beträffande mål, som omförmålas i 17 § 1—12 samt 17, 19 och 20; dock vare i fråga om företag enligt 7 eller 8 kap. ej erforderligt, att kungörelsen införes i allmänna tidningarna. Är sådant företag av mindre omfattning och berör det allenast viss eller vissa sakägare, må kungörelsen, i stället för att införas i en eller flera ortstidningar, i rekommenderat brev avsändas till envar sakägare.

Kungörelsen varde — — — mottaga förrättningshandlingarna.

Angå besvär — — — nämnda intressen.

Där i — — — motsvarande tillämpning.

Om fullföljd av talan mot vattendomstols och vattenrättsdomares beslut

98 §.

I fråga — — — om vattenrättsdomaren.

---

109 §.

Har talan i vattenmål av vattenrättsdomaren avvisats eller förklarats hava förfallit eller har vattenrättsdomaren förklarat vadeanmälan ej kunna upptagas, må klagan däröver föras hos vattenöverdomstolen i enahanda ordning, som ovan finnes stadgad med avseende å besvär mot vattendomstolens utslag eller beslut. Lag samma vare beträffande vattenrättsdomares beslut om medgivande av provisoriska åtgärders vidtagande eller om provisoriska bestämmelser, som i 46 § avses, om inskrivning i vattenbok, som i 12 kap. förmåles, angående besiktning, varom i 13 kap. sägs, samt i fråga, som i 14 kap. 7 § avses.

Mot vattenrättsdomares — — — ej föras.

Över annat — — — slutligt besked.

---

113 §.

Vad i — — — Konungens prövning.

12 KAP.

Om vattenbok.

1 §.

För varje vattendomstols område skall föras bok för antecknande av de uppgifter rörande företag enligt denna lag, varom här nedan stadgas. Denna bok kallas vattenbok.

Vattenboken föres i fyra avdelningar:

första avdelningen: — — — än dammbyggnader;

andra avdelningen: — — — i vattenboken;

tredje avdelningen: för förtecknande av alla efter den 1 januari 1921 i laga ordning beslutade torrlägningsföretag, med undantag av dikningsföretag, ävensom andra till första, andra och fjärde avdelningarna ej hänförliga anläggningar med avseende å vatten; samt

fjärde avdelningen: för inskrivning av vattentäkter, som varit föremål för vattendomstolens prövning.

I vattenboken — — — myndighet utarbetade.

---

13 §.

När efter den 1 januari 1920 vattendomstol eller annan myndighet meddelat sådant beslut i flottledsmål, varom anteckning bör göras i vattenbokens andra avdelning, åligge det vattenrättsdomaren, sedan beslutet vunnit laga kraft, att utan särskild ansökan i sagda avdelning göra anteckning därom, med angivande av dagen för beslutet, det vatten, som därav beröres, samt företagets eller anläggningens huvudsakliga beskaffenhet. Har annat beslut, varom anteckning bör ske i vattenbokens andra avdelning, eller beslut rörande företag eller anläggning, som skall förtecknas i vattenbokens tredje avdelning, meddelats efter den 1 januari 1921, skall i avseende å sådant beslut vad nu sagts äga motsvarande tillämpning.

Har beslutet meddelats av annan domstol eller myndighet än vattendomstolen, skall underrättelse om beslutet jämte erforderliga handlingar och upplysningar genom den beslutande myndighetens försorg så snart sig göra låter tillsändas vattenrättsdomaren.

14 §.

När beslut av vattendomstol meddelats rörande anläggande av vattentäkt eller beträffande tillgodogörande av grundvatten vid vattentäkt, åligge det vattenrättsdomaren, sedan beslutet vunnit laga kraft, att utan särskild ansökan med ledning av beslutet i fjärde avdelningen av vattenboken verkställa inskrivning av de huvudsakliga förhållanden, som äro av vikt för kännedom om vattentäkten. Vad nu sagts gälle ock i fråga om beslut, som innefattar prövning jämlikt 2 kap. 53 § av vattentäkts laglighet, så ock beträffande beslut, varigenom ändring göres i förhållande, som förut inskrivits.

15 §.

Har enligt förordnande efter ty i 13 kap. 1 § sägs besiktning hållits å anläggning, varom inskrivning bör ske, eller av vattenmärke eller observationsrör, om vars utsättande vattendomstolen meddelat föreskrift enligt 11 kap. 64 §, skall besiktningsprotokollet ingivas till vattenrättsdomaren och anteckning om dess huvudsakliga innehåll göras i vattenboken.

16 §.

Närmare föreskrifter om vattenbokens inrättande och förande meddelas av Konungen.

13 KAP.

Om besiktning och handräddning så ock om ansvar för överträdelse av denna lag.

1 §.

I sammanhang med beslut, varigenom byggande i vatten eller anläggande av vattentäkt eller utförande av annat företag enligt denna lag medgives, äge vattendomstolen, eller, om medgivandet lämnas vid syneförrättning i den ordning 10 kap. stadgar, synemännen, när skäl därtill äro, föreskriva att, sedan arbetet fullbordats eller den för fullbordandet bestämda tid gått till ända, besiktning å arbetet skall verkställas av sakkunnig person. Innehåller beslutet rörande företaget, att vattenmärke eller observationsrör jämlikt 11 kap. 64 § skall utsättas, skall samtidigt meddelas föreskrift om besiktning av märket eller röret.

Har föreskrift — — — skall ske.

Där i — — — nyss nämnts.

Kostnad för — — — arbetet utföres.

---

3 §.

Menar någon, vars rätt är beroende av annan tillhörig, helt eller delvis uppförd byggnad i vatten eller av annan tillhörig vattentäkt, att byggnaden eller vattentäkten icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet, äge på ansökan av honom vattenrättsdomaren förordna sakkunnig person att hålla besiktning å anläggningen.

Kostnad för — — — besiktningen verkställs.

Där sökanden sedermera för talan om byggnadens eller vattentäktens borttagande eller ändrande eller om ersättning för skada genom anläggningen, varde i det mål på sökandens begäran prövat, huruvida den förskjutna besiktningkostnaden skall av ägaren gottgöras sökanden.

Vad i denna § sagts om besiktning å byggnad i vatten och å vattentäkt äge motsvarande tillämpning beträffande vattenmärke eller observationsrör eller särskilt anbragt fixpunkt, vartill domstols eller annan myndighets beslut om byggande i vatten eller rörande hushållning med vatten eller nyttjande av vattentäkt hänför sig.

4 §.

Har byggnad i vatten eller vattentäkt tillkommit efter prövning i laga ordning, stånde ägaren fritt att hos vattenrättsdomaren påkalla besiktning genom sakkunnig person till bevisning därom, att anläggningen utförts i överensstämmelse med de därför givna föreskrifter eller att de avvikelser därifrån, som må hava skett, icke äro av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt. Ägare av byggnad i vatten eller vattentäkt må ock eljest på sätt nu

nämnts begära besiktning för erhållande av intyg angående anläggningens beskaffenhet eller om lagligheten av vattenmärke eller observationsrör eller särskilt anbragt fixpunkt, som avses i 3 § sista stycket.

Har jämlikt — — — utförda arbetet.

Om kostnad — — — finnes stadgat.

5 §.

Över vad — — — föras protokoll.

Om besiktningsmans skyldighet att i vissa fall ingiva protokollet till vattenrättsdomaren finnes i 12 kap. 15 § stadgat.

Protokoll över — — — denne bestämt.

Har besiktning — — — tillhandahållas sökanden.

8 §.

Bygger någon i vatten eller anlägger någon vattentäkt utan föregången prövning i laga ordning, varigenom medgivande till arbetet erhållits, och finnas förhållandena uppenbarligen vara sådana, att dylik prövning skolat enligt stadgande i denna lag föregå, äge överexekutor förbjuda arbetets fortsättande, intill dess sådan prövning ägt rum, så ock, när skäl därtill äro, förordna om handräckning till rättelse i vad olagligen skett.

Där byggande — — — rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregången prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter.

I fråga — — — avsedda fall.

11 §.

Den, som mot bestämmelserna i 2 kap. 20 § första eller andra stycket bygger i vatten utan därtill av vattendomstolen lämnat medgivande

eller mot nämnda bestämmelser eller stadgandet i 3 kap. 11 § verkställer vattenreglering utan att medgivande därtill inhämtats i därför stadgad ordning

eller mot föreskriften i 2 kap. 20 § tredje stycket underlåter att söka vattendomstolens godkännande av verkställd ändring å byggnad i vatten

eller mot stadgandet i 2 kap. 34 § första stycket utan vattendomstolens medgivande utriver byggnad i vatten

eller mot vad i 2 kap. 37 § finnes stadgat vidtager åtgärd för vattendrags återställande utan medgivande av vattendomstolen

eller mot bestämmelserna i 2 kap. 47 § första eller andra stycket anlägger

eller nyttjar vattentäkt utan medgivande av vattendomstolen eller, där sådant enligt 11 kap. 46 § är tillfyllest, av vattenrättsdomaren

eller mot bestämmelserna i 5 kap. 7 § utför anläggning eller åtgärd för allmän farled utan medgivande av vattendomstolen eller, där sådant enligt 11 kap. 46 § är tillfyllest, av vattenrättsdomaren eller mot stadgandena i 2 kap. 34 § första stycket och 5 kap. 5 § utan vattendomstolens medgivande utriver dylik anläggning

eller mot stadgandet i 6 kap. 20 § första stycket utför anläggning eller åtgärd för allmän flottled utan medgivande av vattendomstolen eller, där sådant enligt 11 kap. 46 § är tillfyllest, av vattenrättsdomaren

eller mot föreskrifterna i 7 kap. 45 och 49 §§ utför vattenavledning eller invallning utan att därtill inhämtats medgivande i den ordning, som i 45 § omförmäles,

skall, där han insett eller skäligen bort inse, att jämlikt åberopade lagrum medgivande eller godkännande, som nu nämnts, varit erforderligt, straffas med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

12 §.

Den, som efter erhållet medgivande till byggande i vatten eller till anläggande av vattentäkt eller till verkställande av vattenreglering, vattenavledning eller invallning från beslutet rörande arbetets verkställande gör avvikelser av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

13 §.

Bryter någon mot de rörande hushållning med eller framsläppande av vatten i denna lag stadgade föreskrifter eller av domstol eller annan myndighet i laga ordning meddelade bestämmelser, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare, där någon åsidosätter av vattendomstolen meddelad föreskrift, huru vattentäkt må nyttjas.

14 §.

Borttager eller fördärvar någon uppsåtligen vattenmärke eller observationsrör eller särskilt anbragt fixpunkt, vartill domstols eller annan myndighets beslut om byggande i vatten eller anläggande av vattentäkt eller vattenreglering eller rörande hushållning med eller tillgodogörande av vatten hänförs sig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

---

17 §.

Har efter — — — den försumlige.

14 KAP.

Slutbestämmelser.

4 §.

Företag eller åtgärd enligt denna lag anses angå viss fastighet:
när påstående göres om förpliktande för fastighetens ägare att deltaga i företaget;

när fastigheten eller dess vatten tages i anspråk för företaget eller för anläggning i samband med detta;

när företaget kan menligt inverka på mark eller vattenområde, som tillhör fastigheten, eller tillgången å grundvatten inom fastigheten eller någon å fastigheten belägen byggnad eller annan fast anläggning eller på fastighetens användningssätt.

5 §.

Vill någon för uppgörande av plan eller eljest såsom förberedelse till företag enligt denna lag verkställa mätningar, avvägningar eller andra undersökningsarbeten å fastighet, som äges eller innehaves av annan, äge Konungens befallningshavande, när skäl därtill äro, föreskriva, att erforderligt tillträde till fastigheten under viss tid skall lämnas. Konungens befallningshavande må ock, där för utförande av undersökningsarbete erfordras, att ett eller flera vattenmärken eller observationsrör utsättas, stadga förbud, vid vite, att rubba eller skada sådant märke eller rör.

Vid undersökningsarbetets — — — ersättningens gäldande.

Konungen äger utfärda närmare föreskrifter angående utförande av undersökningsarbeten, som i denna § avses, och vad därmed äger samband.

6 §.

Ej må den, vars rätt är beroende av hushållning med vattnet vid annan tillhörig byggnad, förvägras tillträde till ställe, där vattenmärke (vattenståndsmätare, pegel) är utsatt, eller att taga del av anteckningar, som det ålagts byggnadens ägare att hålla över gjorda iakttagelser rörande vattenstånd eller vattnets avrinning. Ej heller må den, vars rätt är beroende av vattentäkts nyttjande, förvägras tillträde till ställe, där observationsrör är utsatt eller vattenmätare finnes anbragt, eller att därstädes utföra erforderliga undersökningar eller att taga del av anteckningar, som det ålagts vattentäkstens ägare att hålla över gjorda iakttagelser rörande grundvattenståndet eller tillgodogjorda vattenmängder.

Vad i första stycket är stadgat om den, vars rätt är beroende av vattenhushållning eller vattentäkts nyttjande, gälle ock beräffande allmän åklagare samt tjänsteman vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Tarvas för — — — skälig ersättning.

9 §.

Där enligt — — — med posten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

I fråga om vattentäkt, som tagits i bruk före nämnda dag och ej är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, skall iakttagas följande:

1. Vad i 2 kap. 44 och 47 §§ är stadgat skall ej utgöra hinder för att utan vattendomstolens prövning vid vattentäkten tillgodogöra grundvatten i huvudsakligen samma omfattning som förut.

2. Fråga om intrång genom vattentäkten varde, i den mån grundvatten ej tillgodogöres i större omfattning än under 1 sägs, prövad enligt äldre lag.

3. Talan utan samband med ansökningsmål om intrång, varom under 2 sägs, skall anhängiggöras vid vattendomstol i den för stämmningsmål i 11 kap. stadgade ordning. Vattendomstolen äge i målet förelägga part vid vite att medverka till utredning om grundvattenförhållandena.

4. Vid ansökan om ändring av vattentäkten eller om rätt att vid densamma tillgodogöra grundvatten i större omfattning än under 1 sägs skall vad i 11 kap. 30 § andra stycket är stadgat om skyldighet att påkalla prövning rörande lagligheten av vattentäkten ej äga tillämpning.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Genom förevarande proposition har framlagts förslag dels om lagstiftning rörande tillgodogörande av grundvatten dels ock om vissa ändrade bestämmelser rörande dikningsföretag m. m.

I.

Frågan om lagstiftning angående grundvatten.

I skrivelse (nr 104) anhöll riksdagen år 1936, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående lagstiftning om rätt att utnyttja underjordiska vattentillgångar. Enligt bemyndigande den 11 september 1936 tillkallades särskilda sakkunniga för utredning av nämnda fråga. De sakkunniga, åt vilka jämväl uppdrogs att verkställa utredning i vissa andra hänseenden, ha sedermera med skrivelse den 23 oktober 1937 avlämnat betänkande med förslag till lagstiftning om grundvatten m. m. (statens offentl. utredn. 1937: 35).

Gällande rätt.

Vattenlagen av den 28 juni 1918 innehåller i 1 kap. åtskilliga bestämmelser om rätt till vatten. Kapitlet avser dock endast vattnet å grunden d. v. s. ytvatten. Under markytan förefintligt vatten — i det följande benämnt *grundvatten* — beröres ej, och efterföljande kapitel i lagen, av vilka flera tillkommit vid senare tidpunkt, innehålla icke heller något om rätt att tillgodogöra sådant vatten.

Ehuru vattenlagen sålunda för närvarande icke innehåller några stadganden om tillgodogörande av grundvatten, medföra dock lagens bestämmelser, att i vissa hänseenden skydd förefinnes för grundvattentillgångar. De företag, som regleras av vattenlagen, medföra ej sällan, t. ex. genom sänkning av vattenståndet i sjö, även sänkning av grundvattenståndet i angränsande markområden. Till följd härav kunna brunnar sina liksom skador i andra hänseenden uppstå. Härför skall utgå ersättning enligt bestämmelserna i 9 kap.

Särskilda föreskrifter till skydd för vattnets beskaffenhet i brunnar m. m. finnas i hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919. Enligt dess 9 § skall hälsovårdsnämnd i stad hålla noggrann tillsyn över beskaffenheten av vattnet på de ställen, där sådant hämtas för att användas till dryck, matlagning och andra hushållsbehov. Särskilt skall hälsovårdsnämnden tillse, att brunnar och källor, som äro belägna på allmänna platser eller inne på gårdar eller tomter, äro ändamålsenligt överbyggda och i övrigt så inrättade, att ytvatten eller orenlighet ej intränger i dem. Vidare stadgas, att vattnet i brunn, källa eller vattenledning, vare sig dessa äro avsedda för allmänt eller enskilt begagnande, ej må av någon förorenas. Överträdelse härav straffas med böter. Enligt 25 § må begravningsplats i stad icke läggas på sådant ställe eller anordnas på sådant sätt, att vatten därifrån kan menligt inverka på källa, brunn eller annat vattenhämtningsställe. 44 och 51 §§ hälsovårdsstadgan innehålla motsvarande bestämmelser för landet.

Ett visst skydd för grundvattentillgångar torde även följa av allmänna regler om grannskapsförhållanden. Som bekant finnes hos oss i detta avseende icke någon skriven lag. Det är emellertid i rättspraxis fastslaget, att grannar även i de hänseenden, som ej regleras i hälsovårdsstadgan eller genom andra speciella föreskrifter, äro skyldiga att taga hänsyn till varandra samt att i händelse av underlåtenhet i sådant hänseende rättelse kan påkallas och skadestånd fordras. Alltjämt är dock i viss mån svävande, hur långt skyldigheten att taga hänsyn till en grannes intressen sträcker sig.

Begäran om utredning.

Vid *riksdagen* år 1936 framställdes i två likalydande motioner (I: 19 och II: 56) yrkande om utredning angående lagstiftning om grundvatten. Till stöd för yrkandet åberopades särskilt vissa förhållanden i Skåne som uppgåvos vara förorsakade av Malmö stads vattenledningsverk. Andra lagutskottet, som behandlade motionerna, framhöll i avgivet utlåtande (nr 21), att saknaden av uttryckliga bestämmelser rörande skydd för underjordiska

vattentillgångar måste anses såsom en brist. Enligt utskottets mening borde frågan om lämpligheten av lagstiftning i ämnet bliva föremål för utredning. Beträffande riktlinjerna för en sådan lagstiftning ville utskottet endast framhålla, att starka skäl talade för att den genomgående principen måste bliva, att vid avvägning av olika intressen det mindre intresset finge vika för det större mot rätt till ersättning för skada. På hemställan av utskottet beslöt riksdagen härefter att till Kungl. Maj:t avlåta förenämnda skrivelse (nr 104) med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående lagstiftning om rätt att utnyttja underjordiska vattentillgångar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Genom beslut den 17 april 1936 anbefalldes Kungl. Maj:t *lagberedningen* att avgiva yttrande över riksdagens skrivelse. I utlåtande den 2 september samma år anförde beredningen, att den allt större betydelse som grundvatten fått för samhällenas och industriens förseende med vatten och de intressekollisioner som därav blivit en följd talade för att förevarande fråga bleve föremål för utredning. En lagstiftning i ämnet syntes böra grundas på principen, att ett mindre intresse skulle vika för ett större mot rätt till ersättning för skada. Denna princip syntes kunna leda till införande av ett system med förprovning av särskild myndighet, möjligen vattendomstolarna.

Den 11 september 1936 anmälde *chefen för justitiedepartementet*, efter gemensam beredning med *chefen för jordbruksdepartementet*, förenämnda skrivelse i statsrådet. Han framhöll därvid, att behov visat sig föreligga av att rätten till grundvatten bleve föremål för reglering i lag och att tiden syntes vara inne att hos oss — liksom i vissa främmande länder — söka erhålla en lösning av frågan. Vid utredning i ämnet borde beaktas de synpunkter, åt vilka lagberedningen givit uttryck i sitt utlåtande. *Chefen för justitiedepartementet* föreslog samtidigt, att utredning även borde ske av frågan om lagstiftning rörande åtgärder för att förhindra förorening av vatten och luft. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades härefter särskilda sakkunniga för att biträda med verkställande av utredning i samtliga nu nämnda hänseenden.

De sakkunniga ha såsom förut nämnts med skrivelse den 23 oktober 1937 avlämnat betänkande med förslag till lagstiftning om grundvatten m. m.

Förslaget är utformat såsom *lag om ändring i vissa delar av vattenlagen*, varigenom vattenlagen skulle komma att innehålla bestämmelser även om tillgodogörande av grundvatten och vad därmed äger samband. Vid lagförslaget äro fogade motiv ävensom en redogörelse för utländsk rätt rörande grundvatten och en sammanställning av uppgifter, som införskaffats rörande kommunala vattenledningsverk m. m. Härjämte har, efter det betänkandet avlämnats, av en av de sakkunniga, majoren W. von Greyerz, utarbetats en ingående framställning om grundvattenundersökningar.

Över betänkandet ha avgivits yttranden av vattenöverdomstolen och vattenrättsdomarna, medicinalstyrelsen, kommerskollegium, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, sta-

tens meteorologisk-hydrografiska anstalt, överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Kommerskollegium har bilagt yttrande från Sveriges kemiska industrikontor. Vissa länsstyrelser ha bifogat utlåtanden av förste provinssiäläkaren, statens lantbruksingenjör eller vägingenjören i länet. I ett fall har bilagts yttrande av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Länsstyrelsen i Malmöhus län har överlämnat yttrande från drätselkammaren i Malmö. Yttranden ha även avgivits av svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska landstingsförbundet och svenska kommunaltekniska föreningen, Sveriges industriförbund, svenska cellulosaföreningen och svenska pappersbruksföreningen samt svenska teknologföreningen och svenska konsulterande ingenjörers förening.

Behovet av lagstiftning.

De sakkunniga ha framhållit, att enligt deras mening en reglering i lag av rätten att utnyttja grundvatten vore synnerligen välbehöflig. Då tillgången å grundvatten i vårt land syntes vara relativt begränsad, medan vattenförbrukningen på senare tid varit snabbt stigande, vore det angeläget att snarast giva regler, som kunde bidra till en lämplig fördelning av tillgången å grundvatten. De sakkunniga anföra vidare, att det vore av vikt, att den, som utan otillbörligt intrång i annans rätt tillgodogjorde grundvatten, bereddes erforderlig trygghet för att han finge fortsätta därmed. Såsom skäl för meddelande av bestämmelser om tillgodogörande av grundvatten ha de sakkunniga också åberopat, att det för kommuner och andra, som hade behov av sådant vatten till större myckenhet, vore nödvändigt, att erforderliga anläggningar kunde utföras på ändamålsenligt sätt, även om annan lede visst intrång t. ex. genom framdragande av ledning för vattnet, tagande av väg eller andra dylika åtgärder. I vissa fall kunde väl redan nu för ändamålet erforderlig mark tagas i anspråk genom expropriation men i andra fall saknades denna möjlighet och en praktisk lösning av sist berörda spörsmål över lag syntes vara önskvärd. Härjämte vore enligt vad de sakkunniga slutligen påpeka av stor betydelse, att förorening av grundvatten såvitt möjligt förhindrades, varjämte skydd för grundvattentillgångar även i övrigt borde eftersträvas.

Å andra sidan erinra de sakkunniga, att mot en närmare reglering av frågor, som rörde grundvatten, kunde anföras, att tillämpningen av en lag i ämnet bleve förenad med vissa särskilda svårigheter. De sakkunniga ha emellertid uttalat, att giltig anledning att i vårt land ytterligare dröja med lagstiftning om rätt till grundvatten ej syntes föreligga. En mer eller mindre ingående lagstiftning rörande grundvatten hade genomförts i flera främmande länder, bland annat år 1926 i Danmark. En delegation av de sakkunniga hade ock vid studieresa i sistnämnda land inhämtat, att den danska lagen i ämnet i allt väsentligt ansåges praktisk och lämpad för danska förhållanden.

Behovet av lagstiftning om grundvatten vitsordas i ett stort antal yttranden (se härom propositionen sid. 35—37).

Den huvudsakliga innebörden av de sakkunnigas förslag.

De sakkunnigas förslag är på sätt förut nämnts utformat som lag om ändring av vattenlagen. Det utgår i princip från att rätten att å ett område tillgodogöra grundvatten bör tillkomma markens ägare. Med grundvatten förstås i förslaget vatten, som finnes under markens yta. Anläggning, som är avsedd för tillgodogörande av grundvatten, benämnes i förslaget vattentäkt.

Beträffande huvudgrunderna i övrigt för lagstiftning i ämnet ha de sakkunniga funnit tydligt, att anläggningar för tillgodogörande av grundvatten under vissa förutsättningar borde få utföras även om de medförde skada eller intrång för annan. En intresseavvägning borde emellertid äga rum och vattentäkt anses tillåten allenast såframt den prövades ur allmän och enskild synpunkt medföra fördel, som väsentligt övervägde med vattentäkten förenade olägenheter. Frågor om tillstånd till vattentäkt skola enligt förslaget i regel prövas av vattendomstol och de sakkunniga ha föreslagit, att sådan prövning städse skall föregå anläggandet av större vattentäkter, vartill hänförts anläggningar för tillgodogörande av mera grundvatten än 150 kubikmeter om dygnet. I vissa undantagsfall skall enligt förslaget frågan om tillstånd hänskjutas till Konungens avgörande. För skada och intrång skall ersättning givas. Sådan ersättning kan enligt förslaget bestämmas att utgå genom tillhandahållande av vatten.

Vattentäkt, som är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, intager enligt förslaget i vissa hänseenden en undantagsställning, i det att erforderligt grundvatten må tillgodogöras vid sådan vattentäkt utan att med anledning därav något ersättningsanspråk kan resas. Förprovning är icke heller i något fall erforderlig. De sakkunniga ha emellertid föreslagit ett stadgande, vilket möjliggör skälig fördelning av grundvatten, som erfordras för husbehovsförbrukning, flera fastigheter emellan. Fråga om sådan fördelning skall enligt förslaget prövas av allmän domstol.

För den händelse, att konkurrens om en och samma grundvattentillgång uppkommer t. ex. mellan två eller flera kommuner eller mellan en kommun och en industri, skall enligt förslaget företräde givas åt den anläggning, som ur allmän och enskild synpunkt kan antagas bliva till största gagn. Härvid skall dock iakttagas, att en ort ej må berövas erforderligt vatten från grundvattentillgång inom orten. Framhållas bör även, att förslaget medger möjlighet att vid meddelande av tillstånd att tillgodogöra grundvatten uppställa förbehåll till förmån för framtida behov av vatten inom en ort liksom för annat framtida allmänt behov. De sakkunniga ha tillika föreslagit ett stadgande av huvudsaklig innebörd, att vid särskilt framträdande brist å grundvatten inom en ort företräde skall givas åt ortens behov och annat allmänt behov.

Till skydd mot förorening av grundvatten kan vattendomstol enligt förslaget besluta, att servitut skall åläggas annan tillhörig fastighet. I övrigt

åligger det enligt förslaget den, som vill utföra åtgärd, vilken kan medföra menlig inverkan å en grundvattentillgång, att taga hänsyn till denna risk.

I samband med föreskrifter i angivna hänseenden ha de sakkunniga i förslaget upptagit vissa stadganden jämväl angående nödig sparsamhet med grundvatten, om framdragande av ledningar och dylika åtgärder, om underhåll av vattentäkt och om vattentäkts tagande ur bruk m. m. Vidare ha föreslagits ett flertal mindre ändringar i de kapitel av vattenlagen, som innehålla föreskrifter om det processuella förfarandet, om vattenbok samt om besiktning, handräckning och ansvar, ävensom beträffande vissa slutbestämmelser i vattenlagen.

De grundsatser, å vilka de sakkunnigas förslag är uppbyggt, ha i allmänhet vunnit anslutning i yttrandena över förslaget. I några yttranden har emellertid förslaget avstyrkts eller ytterligare utredning ansetts erforderlig (se härom propositionen sid. 39—44).

Propositionen.

Föredragande departementschefen har uttalat, att han i huvudsak kunde ansluta sig till de grundsatser, som utmärkte de sakkunnigas förslag till lagstiftning om grundvatten. Vid den inom justitiedepartementet verkställda överarbetningen av de sakkunnigas förslag har i fråga om huvudgrunderna i detsamma ej vidtagits annan ändring än att den obligatoriska skyldigheten att söka vattendomstols tillstånd för anläggande av vattentäkt inskränkts till anläggningar för tillgodogörande av mera grundvatten än 300 kubikmeter om dygnet. Härjämte ha emellertid i anslutning till de avgivna yttrandena vidtagits vissa smärre jämkningar av förslaget (se härom propositionen sid. 48—96).

Det inom departementet överarbetade förslaget har i lagrådet i allt väsentligt lämnats utan erinran. Av lagrådet framställda anmärkningar beträffande vissa detaljer i förslaget ha, med några undantag, iakttagits i propositionen.

Utskottet.

Utskottet finner det i hög grad önskvärt, att frågan om rätten till den betydelsefulla naturtillgång, som grundvattnet utgör, blir reglerad i lag. Då konkurrensen om grundvattnet med all säkerhet kommer att bli allt starkare, är det icke minst ur allmän synpunkt behöfligt, att en sådan reglering sker.

Det ligger i sakens natur, att vid en lagstiftning på området möter ett flertal svårlösta intressekollisioner. Såvitt utskottet kunnat finna ha emellertid dessa spörsmål i föreliggande förslag lösts på ett sätt som tager tillbörlig hänsyn till berättigade synpunkter å ömse sidor. Tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna torde dock understundom komma att erbjuda vissa svårigheter, och förslaget ställer utan tvivel särskilda krav å de myndigheter som i främsta rummet skola pröva däri behandlade frågor, nämligen vattendomstolarna. Det har sålunda befunnits nödvändigt att åt

dessa domstolar i flera hänseenden inrymma befogenhet att inom vissa gränser förfara efter vad med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall är rättvist och lämpligt. Särskilt i fråga om de fordringar som böra ställas å utredningen i grundvattenmål kan möjligen på den grund praxis tänkas bli växlande. Utskottet vill i detta hänseende, i likhet med föredragande departementschefen, framhålla vikten av att fordringarna ej ställas högre än att därav föranledda kostnader motsvaras av det resultat som genom utredningen kan vinnas.

Beträffande den närmare innebörden av förslaget har utskottet särskilt uppmärksammat de bestämmelser, varigenom skydd mot förorening av grundvattnet kan beredas. Förslaget upptager i detta hänseende i 2 kap. 45 § ett stadgande, enligt vilket för beredande av sådant skydd må läggas servitut å annan tillhörig fastighet. Genom dylika servitut torde ock ett ganska effektivt skydd kunna vinnas inom mera begränsade områden. Där- emot lär det knappast vara praktiskt möjligt att i sagda ordning skydda grundvattentillgångar med mera betydande utbredning. Förslaget innehåller emellertid under 58 § i nämnda kap. även vissa allmänna bestämmelser, som avse att meddela skydd mot åtgärder, vilka kunna befaras medföra menlig inverkan å grundvattentillgångar. Enligt denna paragraf är envar skyldig att vid utförande av sådan åtgärd iakttaga de försiktighetsmått som skäligen föranledas av omständigheterna, varjämte länsstyrelsen tillagts befogenhet att vid behov meddela erforderlig handräckning. Såsom av motiven till paragrafen framgår är denna tillämplig även när den menliga inverkan å en grundvattentillgång, som kan befaras, består i att grundvattnet kan tänkas bli förorenat. Utskottet finner det angeläget understryka, att stadgan- det sålunda även gäller åtgärd som kan medföra förorening av grundvatten.

Utskottet vill härefter erinra om vissa bestämmelser i förslaget som möj- liggöra att bestämma ersättning till den, som lider intrång genom en vatten- täkt, i form av skyldighet för vattentäktens ägare att leverera vatten. Enligt nämnda bestämmelser, som återfinnas i 9 kap. 46 §, skall det åligga den som får mottaga ersättning i dylik ordning att, i den mån han vinner förmån av någon betydelse, utgiva skälig betalning för vattnet. Försummas det, kan leverantören under vissa förutsättningar inställa tillhandahållandet av vatten.

Vad först angår rätten att avbryta tillhandahållandet av vatten förut- sätter utskottet, att denna rätt icke utövas så att den medför obilliga verkningar. I fråga om betalningen för vattnet ger nämnda lagrum tydligt vid handen, att betalningen icke må bestämmas så att den överstiger värdet av den förmån som vinnes — t. ex. därigenom att en fastighet kommer att förses med vattenledningsvatten i stället för att den förut endast haft en vanlig brunn att tillgå. Av vikt är även att betalningen icke fastställs en- bart med hänsyn till sagda förmån. Hänsyn måste ock tagas till övriga omständigheter så att betalningen icke kommer att överstiga skäligt bidrag till leverantörens kostnader för tillhandahållande av vatten. Utskottet för- utsätter jämväl, att betalningen icke i något fall bestämmes till sådant be- lopp att den blir betungande för den som får ersättning i form av vatten.

II.

Frågan om vissa ändrade bestämmelser beträffande dikningsföretag m. m.

I skrivelse (nr 334) anhöll riksdagen år 1932, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning rörande frågan om ett enklare förrättningsförfarande beträffande statsunderstödda dikningsföretag av mindre omfattning. Enligt bemyndigande den 15 juni 1934 har chefen för jordbruksdepartementet tillkallat särskilda utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande den med understöd av statsmedel bedrivna avdiknings- och täckdikningsverksamheten samt därmed sammanhängande spörsmål. Sedan riksdagen år 1934 i skrivelse (nr 101) till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om lämpligheten av sådan ändring i vattenlagen, att vägingenjör erhöle tillbörligt inflytande i ärenden angående dikningsföretag, som berörde allmän väg, har jämväl denna fråga överlämnats till utredningsmännen för övervägande vid fullgörande av deras uppdrag. Utredningsmännen ha sedermera med skrivelse den 28 december 1936 avlämnat betänkande med förslag i ämnet (statens offentl. utredn. 1937: 8). I betänkandet har bland annat framlagts förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Utredningsmännens förslag.

Utredningsmännen ha beträffande förhållandet mellan torrlägningsföretag och väginresset anfört, att med den allt större betydelse, som de allmänna vägarna erhållit för samfärdseln, vore den nuvarande lagstiftningen icke tillfredsställande för det fall att torrlägningsarbete komme att beröra allmän väg. Utredningsmännen ha fördenskull ansett, att vid syneförrättning uppgjort förslag till arbete, som berör allmän väg, bör underställas prövning av vederbörande vägingenjör. För detta ändamål ha utredningsmännen föreslagit, att i 10 kap. 52 § vattenlagen skulle införas stadgande att vägingenjörens yttrande skulle inhämtas när torrlägningsföretag eller vissa andra företag berörde allmän väg. Utredningsmännen ha härjämte föreslagit att i 10 kap. 67 § vattenlagen skulle införas bestämmelse, att, där genom dikandes försorg vattenavlopp genom allmän väg skulle anordnas eller ändras eller åtgärd vidtagas till skydd för sådan väg, i synemännens utlåtande skulle föreskrivas skyldighet för de dikande att, innan sådant arbete igångsattes, lämna vederbörande vägingenjör underrättelse om tiden för arbetets igångsättande.

Utredningsmännen ha i sitt betänkande även upptagit till behandling frågan om möjligheten att nedbringa antalet exemplar av förrättningsakten vid torrlägningsföretag, som behandlas vid syneförrättning. Akten skall för närvarande, därest statsunderstöd beviljats, upprättas i tre exemplar, varav ett skall insändas till vattendomstolen, ett skall överlämnas till sakägarna och ett insändas till lantbruksstyrelsen eller ifråga om skogsdikningsföretag till vederbörande skogsvårdsstyrelse. Utredningsmännen ha föreslagit sådan

ändring av 10 kap. 76 § vattenlagen, att vad där stadgas om insändande av förrättningsakt till vattendomstolen för det fall att talan ej förts mot förrättningen och ej heller underställning av synemännens utlåtande ägt rum i stället skall avse insändande till lantbruksstyrelsen. Härmed avsåge utredningsmännen att ernå, att vid statsunderstödda torrlägningsföretag endast två, i stället för tre exemplar, av handlingarna skulle behöva upprättas.

Utredningsmännen ha ock ansett, att vissa förenklingar böra vidtagas i fråga om förfarandet vid vattendomstol i besvärs- och underställningsmål, samt fördenskull föreslagit ändring av 11 kap. 87, 88 och 89 §§ vattenlagen.

Över utredningsmännens förslag ha avgivits yttranden av vattenöverdomstolen och vattenrättsdomarna, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan, länsstyrelserna efter hörande av hushållnings-sällskapens förvaltningsutskott, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, föreningen statens lantbruksingenjörer samt vissa andra myndigheter och sammanslutningar.

I yttrandena ha endast vissa detaljmärkningar framställts mot utredningsmännens förslag.

Propositionen.

I propositionen har i anslutning till utredningsmännens förslag i 10 kap. 52 § vattenlagen upptagits bestämmelse, att vägingenjörens yttrande skall inhämtas när vattenreglerings-, torrlägnings- eller kloakledningsföretag berör allmän väg. Sker avvikelse från vägingenjörens förslag, skall som regel ärendet underställas vattendomstolens prövning. Under 10 kap. 67 § vattenlagen har intagits stadgande, som möjliggör för vederbörande vägingenjör att kontrollera arbete som berör allmän väg. Vidare har i 76 § i samma kap. intagits en ändring i fråga om skyldighet att redovisa handlingarna rörande dikningsföretag, varav följer att, i fall då nu tre aktexemplar erfordras, det hädanefters är tillräckligt med två.

Beträffande 11 kap. vattenlagen ha i fråga om 88 § vidtagits vissa ändringar i syfte att förbilliga förfarandet i vissa besvärs- och underställningsmål. Slutligen har i 12 kap. vattenlagen företagits den ändringen, att dikningsföretag ej vidare skola redovisas i vattenboken.

De ändringar i vattenlagen, som i nu förevarande sammanhang föreslagits, ha av lagrådet lämnats utan erinran.

De mindre ändringar i vattenlagen, för vilka utskottet nu redogjort, synas lämpliga. Vad särskilt angår förhållandet mellan torrlägningsföretag och vissa andra företag, som regleras i vattenlagen, å ena, samt vägintresset, å andra sidan, synas de ändringar som i denna del föreslagits ägnade att medföra erforderliga garantier, att vederbörande vägingenjör erhåller tillbörligt inflytande, när allmän väg beröres. Såsom föredragande departementschefen framhållit medföra de föreslagna ändringarna icke, att företagen förpliktas att utföra åtgärd eller vidkännas kostnad som enligt gällande rätt åvilar vederbörande vägstyrelse.

Utskottet.

Utskottet får under återopande av vad utskottet ovan under I och II anfört hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 mars 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Hagman*, Löfvander, Sten, Wistrand*, Ekströmer* och *Wahlberg*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Skoglund**, *Pettersson* i Hällbacken, *Sandström**, *Hermansson* i Norrköping, *Gardell, Hansson* i Örebro* och *Barnekow*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.